

універсалізму є настільки суттєвою, що складає окрему іпостась Олександра Володимировича, як аранжувальника.

Як досліднику, йому належать понад 40 публікацій з питань психології, теорії та практики баянного виконавства: «Початкове музичне виховання в класі баяна», «Деякі особливості ансамблевої техніки в ансамблі баянів», «Психологічні особливості ансамблевого музикування», «Регістрування в ансамблі баяністів» та ін.

Таким чином, багатогранність постаті О. Міщенка заслуговує на детальний аналіз, вивчення та констатацію реальних здобутків у баянному мистецтві Української школи.

Література:

1. Коменда О. Універсальна творча особистість в українській музичній культурі: дис. ... док. мистецтвозн.: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Київ, 2020. 519 с.
2. Кононова О. Міщенко Олександр Володимирович. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-68090>
3. Снедкова Л. Дует баяністів як різновид ансамблевого музикування в Слобожанщині. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2014. Вип. 41. С. 380–391.
4. Стрілець А. Харківська регіональна школа гри на баяні (акордеоні): історія, виконавські пріоритети, персоналії. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2018. Вип. 49. С. 141–156.

УДК 78.071.1:780.647.2(477)

Андрій ЄРЬОМЕНКО
(Суми, Україна)

ТВОРЧА ПОСТАТЬ АНАТОЛІЯ ГАЙДЕНКА У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ БАЯННОМУ МИСТЕЦТВІ

Творча діяльність видатного українського композитора Анатолія Павловича Гайдєнка охоплює практично 60 років, протягом яких, митець плідно працює як композитор, педагог, науковець, методист, музично-громадський діяч. Його невтомний пошук но-

вих ідей і засобів виразності, інтерес до широкого кола проблем сучасності повною мірою проявляються в кожній з вищезгаданих сфер діяльності. Прагнення писати музику і ніколи не втрачати можливості зробити щось для людей, при цьому знаходити час для «творіння» музики в тиші кабінету привело до справедливого визнання досягнень Анатолія Павловича, який сьогодні є заслуженим діячем мистецтв України, професором, лауреатом численних престижних премій та нагород, незмінним членом журі Всеукраїнських та міжнародних фестивалів і конкурсів та ін.

Композиторська спадщина А. Гайденка включає симфонії, кантати, ораторії, вокальні, камерні твори (вокально-інструментальні) та інструментальну музику [5]. Така широка палітра жанрів свідчить не лише про його знання тонкощів гри на різних інструментах, але й про майстерне володіння композиторською технікою. Про те акордеон посідає особливе місце у творчому доробку митця, з опанування якого, музикант починає свій творчий шлях. Через схожість будови і звучання баяна та акордеона, а також через те, що баянні твори можна виконувати на акордеоні, вони вважаються частиною його баянного доробку. Серед творів, написаних композитором для баяна та акордеона, сонати, концерти, сюїти, програми та цикли, п'єси для дітей, які репрезентують кращі сторінки творчості композитора і є важливою складовою скарбниці української баянної музики.

Життєвий і творчий шлях Анатолія Гайденка не був легким. Він розпочався з навчання у Харківському авіаційному технікумі, а потім продовжив здобувати музичну освіту, не закінчивши навчання у технікумі. Спочатку, це було навчання у вечірній музичній школі, потім на музично-педагогічному факультеті Харківської консерваторії, де навчався виконавській майстерності на акордеоні, а також вокально-хоровому диригуванню, а з часом, на історико-теоретичному та композиторському факультеті Харківського університету мистецтв ім. І. Котляревського.

А. Гайденко почав займатися композицією ще під час навчання у вечірній школі, продовжив писати у Сумах, але тільки після закінчення третього за рахунком факультету Харківської консерваторії в 1974 році він «здійснив давню мрію і став про-

фесійним композитором, скинувши неприємне прізвисько “самодіяльний автор”».

З часів навчання в консерваторії розпочинається і виконавська діяльність А. Гайденка. Кожного року він їздить по різних містах України в складі концертних бригад, виступаючи як соліст, ансамбліст та акомпаніатор. У роки роботи в Сумах (1963-1973) А. Гайденко постійно бере участь в концертах, яскраво заявляючи про себе не тільки як соліст-баяніст, але і як учасник дуету з Лідією Колесніковою. Виконавська діяльність продовжується і надалі, але поступово акцент все більше зміщується в бік композиторської та педагогічної діяльності.

Викладання – це сфера, в якій Анатолій Павлович бере безпосередню участь вже понад 55 років. Протягом 10 р. працює у Сумському музичному училищі, 4 р. в Харківському інституті культури і понад 40 р. на кафедрі народних інструментів Харківського НУМ ім. І. Котляревського. У цей період, А. Гайденко викладає гру на акордеоні та баяні, а також викладає диригування, інструментування та читання партитур. Серед його учнів – Ю. Алжнев, В. Гейко, А. Жуков, Є. Івановта, С. Колодзяний [1]. У своїй роботі зі студентами, Анатолій Павлович намагається «прищепити» їм інтерес до життя, який виходить за межі виконавських дисциплін і проявляється в різних формах, вчить насолоджуватися красою природи, цінувати людські стосунки і кожну мить: «Іншими словами, нічого не втрачати в житті, відчувати матінку Природу, милуватися заходом і сходом сонця, подорожувати. Вірю, що рано чи пізно, це схвилює та розкриє їхні душевно-творчі тайники, а це неодмінно відобразиться і в їхній творчості».

Аналізуючи різні сфери діяльності А. Гайденка (композиторську, виконавську, педагогічну, наукову та громадську), переконливо розкривається багатогранність його таланту. Всі ці іпостасі, завдяки нерозривним зв'язкам і взаємодіям, розкривають особистість митця, який постійно перебуває в пошуку нових ідей з високою місією служіння мистецтву і людям. Етапи становлення мистецької постаті А. Гайденка, від «митця-аматора» до майстра великих форм і мініатюр, свідчить про послідовність і цілеспрямованість його творчого зростання.

Творчі пошуки і розвідки А. Гайденка ґрунтуються на розумінні сенсу і сутності музичного мистецтва. Естетичні погляди композитора є основою для побудови змісту, жанру та стилю його художніх творів. Головним завданням творчого індивідууму, А. Гайденко вважає відображення життєвих вражень та емоційне «зараження» ними слухача. Разом з тим, конкретні події, на його думку, слугують лише початковим імпульсом у виникненні творчого задуму, віддзеркалюються ж вони в музиці опосередковано – через втілення їх образного ареалу. Значним стимулом народження твору є для А. Гайденка також творчі контакти з видатними виконавцями, адже тембр інструмента здатен надихати та визначати певні жанрові та стилістичні рішення.

Розуміння специфіки музичного жанру пов'язане у А. Гайденка з осмисленням його змістовних та комунікативних можливостей. На вибір жанру впливає: *по-перше*, об'єкт зображення; *по-друге*, адресація твору. Що стосується планування структурних параметрів твору, то вони можуть бути лише попередніми і в процесі роботи значно змінюватися. Важливим, на думку композитора, є не конкретна композиційна схема, а форматворчий принцип, який допомагає організувати звуковий матеріал. Так, помітну роль у творах А. Гайденка відіграє принцип контрасту, функція якого доволі багатозначна і пов'язана як із змістовними факторами, наприклад, з драматургічним переключенням розвитку в іншу образну сферу, так і з практичними цілями, як то: активізацією уваги слухача чи наданням можливості виконавцю перепочити. Відтак, контраст у творах А. Гайденка нерідко поєднується з наскрізним розвитком певних інтонацій, а у деяких випадках – із принципом монотематизму, який композитор взагалі вважає показником професійної майстерності автора.

Невичерпним джерелом творчого натхнення для А. Гайденка є фольклор. За словами Анатолія Павловича, українська музика живе у ньому із народження і говорити рідною музичною мовою для нього цілком природно. У випадках же звернення до фольклору інших країн – Болгарії, Сербії, Польщі, Румунії – матеріал він черпає з передач радіо та телебачення, з нотних збірок, хоча частіше за все імпульсом стають безпосередні враження від «живого» звучання, отримані під час перебу-

вання в цих країнах. Ставлення композитора до використання фольклорного матеріалу неоднозначне. Народні мелодії, пробуваючи творчу фантазію, в процесі розвитку можуть модифікуватися за допомогою сучасних прийомів композиторського письма або, частіше, ставати приводом для створення оригінальних композицій на основі втілення їх інтонаційних, ритмічних та образних характеристик.

Література:

1. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (українська академічна школа): підручник. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. 592 с.
2. Єргієв І. «Артистизм» й «театралізація»: нові тенденції у сучасній академічній інструментально-виконавській традиції. *Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. Чайковського: зб. ст.* / [Ред.-упорядн. М. Давидов, В. Сумарокова]. Київ, 2007. Вип. 69. Кн. 13. Виконавське музикознавство. С. 103–111.
3. Іванов Є. Акордеонно-баянне мистецтво України. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. Чайковського*. Київ, 1999. Вип. 1. Музичне виконавство. С. 25–37.
4. Кужелев Д. Баянна творчість українських композиторів: навч. посібник. Львів: СПОЛОМ, 2011. 206 с.
5. Муха А. Композитори України та української діаспори: довідник. Київ: Музична Україна, 2004. 352 с.

УДК 78.087.5:78.071.2:780.647.2

Наталія ЄРЬОМЕНКО
(Суми, Україна)

ЖАНР ЕТЮДУ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ВИКОНАВСЬКОЇ ТЕХНІКИ БАНДУРИСТА

Процес розвитку техніки гри будь-якого музиканта є дуже важливим аспектом, який вимагає постійної і систематичної роботи. Для ознайомлення з поняттям виконавської техніки бандуриста необхідно акцентувати увагу на таких поняттях, як